

Tatjana Jurić, struč. spec. oec¹
Dr. sc. Ivica Poljičak¹

DEMOGRAFSKO STARENJE U ŠIBENSKO-KNINSKOJ ŽUPANIJI

Izvorni znanstveni rad / Original scientific paper
UDK 314.8(497.5 Šibenik)

U radu se razmatra demografska dinamika na prostoru Šibensko-kninske županije s posebnim osvrtom na demografsko starenje. Na temelju posljednjeg popisa stanovništva 2011. godine analizira se više demografskih pokazatelja: dobno-spolna struktura, prosječna starost, indeks starenja, koeficijent starosti, koeficijent dobne ovisnosti i koeficijent feminiteta, te stupanj ostarjelosti stanovništva županije. Podatci se analiziraju i na razini gradova i općina Šibensko-kninske županije u razdoblju 1971.-2011. godine, te se razmatra projekcija demografskih promjena do 2030. godine. Stanovništvo Šibensko-kninske županije ima obilježje vrlo duboke demografske starosti, što je posljedica kombiniranih utjecaja pada nataliteta/fertiliteta, dugotrajnog iseljavanja, te izravnog i neizravnog utjecaja Domovinskog rata. Prema demografskim projekcijama, Šibensko-kninska županija pokazuje trend daljnjeg smanjivanja broja stanovnika, te daljnje starenje stanovništva. Istodobno, prema procjenama se očekuje daljnje demografsko pražnjenje ruralnih naselja.

Ključne riječi: stanovništvo Šibensko-kninske županije, demografsko starenje, depopulacija, starenje, prosječna starost.

1. Uvod

Demografija je u Hrvatskoj, zbog nepovoljnih demografskih kretanja, iznimno aktualna i važna tema. U samo zadnja dva desetljeća Hrvatska je izgubila pola milijuna stanovnika,² prosječno 25 tisuća godišnje ili svakog desetog stanovnika. Prema istraživanju Nejašmića i Toskića (2013), u Hrvatskoj će 2031. godine biti 3,68 milijuna stanovnika, što znači 756.710 (17,1%) stanovnika manje nego prema popisu 2001. godine. U sljedećih 17 godina, godišnje će nestajati grad veličine Bjelovara (oko 25.000 stanovnika) ili tri stanovnika svakoga sata. Prema tim prognozama 2031. godine Hrvatska će se vratiti stotinu godina unatrag tj. na broj stanovnika otprilike jednak broj stanovnika 1928. godine.³

¹ Veleučilište u Šibeniku

² Službeni broj stanovnika u Hrvatskoj između 1991. i 2001. smanjio se s 4.784.265 na 4.437.460 ili za 7,2 %, između 2001. i 2011. s 4.437.460 na 4.284.889 ili za 3,4 %. Izvor: <http://www.glas-slavonije.hr/273857/11/Drazen-Zivic-Bez-brzih-promjena-nema-nam-povratka-s-puta-u-katastrofu> (04.07.2015.)

³ Nejašmić, I., Toskić, A., (2013.), Starenje stanovništva u Hrvatskoj – sadašnje stanje i perspektive, Zagreb Hrvatski geografski glasnik 75/1, str. 98.

Demografska slika Hrvatske početkom 21. stoljeća posljedica je nekoliko karakterističnih demografskih procesa: neprekidne prirodne depopulacije (odnosno većeg broja umrlih nego živorođenih), emigracijske depopulacije,⁴ kontinuiranog povećanja očekivanog trajanja života pri rođenju, prostorno/regionalne populacijske polarizacije, te demografskog starenja stanovništva. Demografsko starenje podrazumijeva povećanje udjela stanovništva dobne skupine 60 i više ili 65 i više godina u ukupnoj populaciji.⁵ Hrvatska se prema udjelu starijih od 65 godina u ukupnome stanovništvu nalazi među deset demografski najstarijih zemalja u svijetu. Starenje ukupnog stanovništva je proces koji je u Hrvatskoj počeo 1960-tih godina 20. stoljeća. Brzina i tempo starenja kao i produljenje životnog vijeka u Hrvatskoj oslikava i podatak da se od 2001. do 2014. broj "najstarijih starih" (80 i više godina) gotovo udvostručio – sa 98.802 na 189.923 stanovnika. Kad se uspoređuju demografski pokazatelji od 2008. do 2012. s ostalim zemljama Europske Unije, Hrvatska spada u svega 5 zemalja u Europskoj Uniji koje bilježe i prirodni pad (-2,0‰) i negativni saldo neto migracija (-0,3‰), te se nalazi pri dnu i na negativnoj strani demografskih brojki (-2,4‰ je stopa ukupne promjene broja stanovnika).⁶ Do 2030. godine prema nedavno objavljenim projekcijama Ujedinjenih naroda otprilike svaki četvrti stanovnik Hrvatske imat će 65 i više godina, a do sredine stoljeća polovina stanovništva Hrvatske bit će starija od 50 godina. Demografsko starenje je nepovratan proces koji izaziva zabrinutost kako na nacionalnoj tako i na regionalnoj i lokalnoj razini zbog prognoza o rastu socijalnih i ekonomskih troškova ali i o održivom funkcioniranju mnogih manjih sredina koje će starenjem biti osobito pogođene.

Cilj ovog rada je analizom demografskih pokazatelja dobne i spolne strukture (prosječna starost, indeks starenja, koeficijent starosti, koeficijent dobne ovisnosti i koeficijent feminiteta) opisati demografsku dinamiku na prostoru Šibensko kninske županije, te analizirati stupanj ostarjelosti stanovništva županije temeljem posljednjeg popisa stanovništva iz 2011. godine. Također se razmatra perspektiva kretanja ukupnog broja stanovnika te promjene u sastavu stanovništva prema dobi i spolu za Šibensko-kninsku županiju do 2030. godine. Podatci su se analizirali na razini gradova/općina u županiji u pet popisnih godina (1971.-2011.).⁷ U predočavanju demografskih pokazatelja osnovni izvori podataka korišteni u ovome radu su objavljeni rezultati popisa iz 1971., 1981., 1991., 2001. i 2011., kao i vitalna statistika od 1996. do 2014. preuzeta iz kablograma vitalne statistike Državnoga zavoda za statistiku Republike Hrvatske. Između analiziranih popisa stanovništva postoje signifikantne metodološke razlike. Metodologija popisa stanovništva 2011. nije neposredno usporediva s podacima popisa iz 2001., niti s podacima s prijašnjih popisa, zbog statističke definicije "ukupnog stanovništva". Podatci šest popisa stanovništva provedenih nakon Drugoga svjetskog rata, tj. s popisa 1948., 1953., 1961., 1971., 1981. i 1991. odnose se na stalno stanovništvo, tj. na osobe s prebivalištem u Republici Hrvatskoj bez obzira na to jesu li u vrijeme popisa bile prisutne u prebivalištu ili ne i bez obzira na duljinu odsutnosti iz prebivališta, dok se u Popisu 2001. prvi put pri definiranju ukupnog

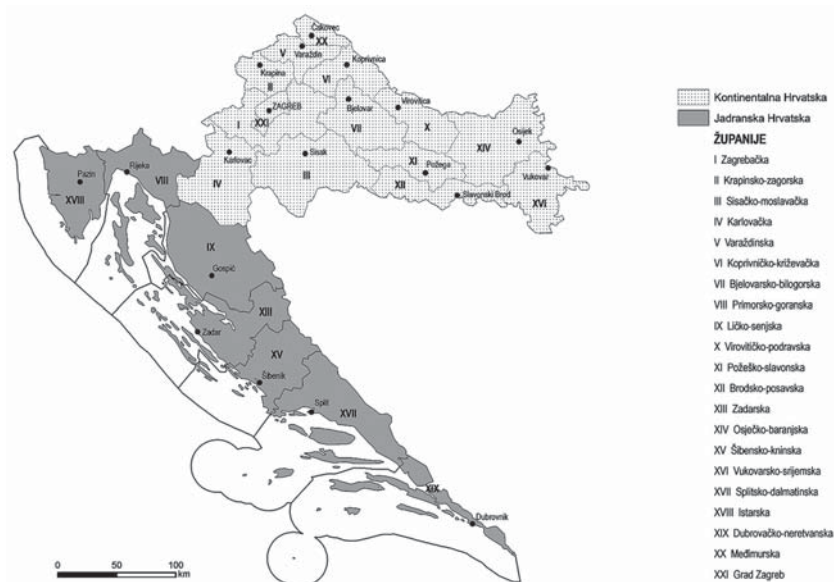
⁴ Pozitivni saldo neto migracija s inozemstvom je od 2009. godine poprimilo negativni predznak.

⁵ Prema Wertheimer-Baletić, A., (2004.), Depopulacija i starenje stanovništva-temeljni demografski procesi u Hrvatskoj, Zagreb, HAZU i Wertheimer-Baletić A., (1999.), Stanovništvo i razvoj, Zagreb, Mate

⁶ Čipin, I. i sur. (2014.), Stručna podloga za izradu Strategije prostornog razvoja Republike Hrvatske: Demografski scenariji i migracije, Zagreb, str. 5.

⁷ Kako bi se mogli uspoređivati demografska obilježja u više desetljeća, upotrijebljeni su podaci naselja, te svedeni na razinu teritorijalnog ustroja na dan popisa 2011.

Slika 1. Šibensko-kninska županija na zemljovidu statističke podjele Republike Hrvatske NUTS II razine i NUTS III razine

Izvor: Klempić Bogadi, S., Podgorelec, S. Sociodemografske značajke i procesi u hrvatskim obalnim gradovima, Zagreb, 2014.

stanovništva primjenjuje koncept "uobičajenog mjesta stanovanja" s vremenskim ograničenjem odsutnosti do 12 mjeseci. Popisom je obuhvaćen i dio građana Hrvatske koji su na radu ili boravku u inozemstvu duže od 12 mjeseci i koji se u mjesto stalnog stanovanja vraćaju sezonski i mjesečno (te se osobe u Popisu 2011. ne uključuju u ukupan broj stanovnika). Kako kriteriji nisu bili jasno definirani, obuhvat te skupine je bio podložan subjektivnim ocjenama. U Popisu 2011. se primjenjuje također koncept "uobičajenog mjesta stanovanja", ali se uvodi namjera odsutnosti/prisutnosti kao dodatni kriterij za uključivanje ili isključivanje osobe iz ukupnog stanovništva.⁸ Zbog različitih popisnih definicija "ukupnog stanovništva" svaka međupopisna usporedba ima orijentacijski karakter, kako pri interpretaciji pokazatelja popisne dinamike tako i kod pokazatelja demografskog starenja.

2. Administrativna-teritorijalna obilježja Šibensko-kninske županije

Šibensko-kninska županija je administrativno-teritorijalna jedinica (NUTS III),⁹ smještena u južnoj regiji Republike Hrvatske, na središnjem dijelu Sjeverne Dalmacije. Prema statističkoj nomenklaturi (slika 1) pripada Jadranskoj Hrvatskoj (NUTS II)¹⁰.

⁸ Vidi: Metodološka objašnjenja DZS-a, <http://www.dzs.hr/>

⁹ NUTS III regija određena je brojem stanovnika i to od 150.000 do 800.000 stanovnika. U Republici Hrvatskoj NUTS III regija predstavlja svaku pojedinu županiju i Grad Zagreb.

¹⁰ NUTS II regija određena je brojem stanovnika i to od 800.000 do 3.000.000 te mora slijediti određene geografske, povijesne, kulturne i ostale kriterije. Teritorij Republike Hrvatska od 2007. do rujna 2012. godine je bio podijeljen

Obuhvaća ukupnu površinu od 5670 km² od čega kopnena površina iznosi 2994 km² odnosno 5,3% kopnenog teritorija RH, dok se otočno područje s morem proteže na 2676 km² odnosno na 8,6% teritorija hrvatskog obalnog mora. Županija ima 285 otoka ukupne površine 665 km². Obala s brojnim uvalama i lučicama ima zračnu duljinu 56,2 km, a stvarnu 805,9 km.

Prema zadnjem popisu stanovništva iz 2011. godine županija¹¹ je imala 109.375 stanovnika i po veličini (tablica 1.) je na 18. mjestu ili predstavlja 2,6% ukupnog stanovništva Hrvatske. Prosječna gustoća naseljenosti je je 37 stanovnika/km², što u odnosu na prosjek Republike Hrvatske od 75,71 stanovnika/km² predstavlja slabo naseljeno područje.

Tablica 1. Broj stanovnika, gradova, općina i naselja po županijama, Popis 2011. godina

Županije	Broj stanovnika	Broj stanovnika na km ²	Broj gradova	Broj općina	Broj naselja
Ličko-senjska	50927	9,51	4	8	255
Požeško-slavonska	78034	42,81	5	5	277
Virovitičko-podravska	84836	41,92	3	13	188
Šibensko-kninska	109375	36,65	5	15	199
Međimurska	113804	156,11	3	22	131
Koprivničko-križevačka	115584	66,12	3	22	264
Bjelovarsko-bilogorska	119764	45,37	5	18	323
Dubrovačko-neretvanska	122568	68,82	5	17	230
Karlovačka	128899	35,55	5	17	649
Krapinsko-zagorska	132892	108,13	7	25	423
Brodsko-posavska	158575	78,12	2	26	185
Zadarska	170017	46,63	6	28	229
Sisačko-moslavačka	172439	38,59	6	13	456
Varaždinska	175951	139,42	6	22	302
Vukovarsko-srijemska	179521	73,15	5	26	85
Istarska	208055	73,96	10	31	655
Primorsko-goranska	296195	82,55	14	22	510
Osječko-baranjska	305032	73,41	7	35	263
Zagrebačka	317606	103,79	9	25	694
Splitsko-dalmatinska	454798	100,18	16	39	368
Grad Zagreb	790017	1.232,48	1	–	70
Republika Hrvatska	4284889	75,71	127	429	6.756

Izvor: www.dzs.hr / popis 2011.

na 3 statističke regije NUTS-2 razine, a 2012. provedeno je spajanje regija Sjeverozapadna Hrvatska (najrazvijeniji dio Hrvatske koji obuhvaća pet hrvatskih županija i Grad Zagreb) i Središnja i Istočna (Panonska) Hrvatska (prostire se na vrlo širokom području od Slovenije do Srbije, obuhvaća osam županija te je ujedno i najslabije razvijena regija) u regiju Kontinentalna Hrvatska, dok je regija Jadranska Hrvatska (koja obuhvaća sedam obalnih županija, među kojima je i Šibensko kninska županija i spada u srednje razvijena područja.) ostala nepromijenjena.

¹¹ Županija je jedinica područne regionalne samouprave. Izraz je povijesnih, prometnih i gospodarskih čimbenika i predstavlja prirodnu samoupravnu cjelinu, a u svom sastavu ima više gradova i općina. Granica županije određena je granicama rubnih općina odnosno gradova.

Šibensko-kninska županija je nastala od teritorija nekadašnjih općina Šibenik, Drniš i Knin.¹² Na slici 2 vidi se kako je Šibensko kninska županija teritorijalno organizirana u 20 jedinica lokalne uprave i samouprave, odnosno 5 gradova¹³:Skradin, Šibenik i Vodice (na obalnom i zaobalnom području županije) Drniš i Knin (na kontinentalnom području Zagore) i 15 općina:¹⁴ Murter-Kornati, Tribunj i Bilice (na obalnom području županije) Pirovac, Tisno, Primošten, Rogoznica (na obalnom i zaobalnom području županije) Promina, Ružić, Unešić (na području drniške zagore) Kistanje Ervenik, Kijevo, Biskupija Civljane (na području kninske zagore) i 199 naselja.

Slika 2. Administrativno-teritorijalna podjela Šibensko-kninske županije

Izvor: <http://zeljko-heimer-fame.from.hr/hrvat/hr-si1.html>

Grad Šibenik je administrativno, kulturno i gospodarsko središte Šibensko-kninske županije i kao jedinica lokalne samouprave sa statusom velikog grada po veličini je na 12. mjestu u Republici Hrvatskoj. Grad kao jedinica lokalne samouprave obuhvaća područje grada Šibenika i područje sljedećih naselja: Boraja, Brnjica, Brodarica, Čvrljevo, Danilo Biranj, Danilo, Danilo Kraljice, Donje polje, Dubrava kod Šibenika, Goriš, Gradina, Grebaštica, Jadrtovac, Kaprije, Konjevrate, Krapanj, Lepenica, Lozovac, Mravnice, Perković, Podine, Radonić, Raslina, Sitno Donje, Vrpolje, Vrsno, Zaton, Zlarin, Žaborić i Žirje.

¹² Knin je od 1992. na temelju ustavnih odredbi Republike Hrvatske (Zakon o područjima županija, gradova i općina, NN, br. 90/92) bio u sastavu Zadarsko-kninske županije, da bi 1997. Godine, novom administrativnom raspodjelom, ušao u sastav Šibensko kninske županije, koja se prije zvala Šibenska županija.

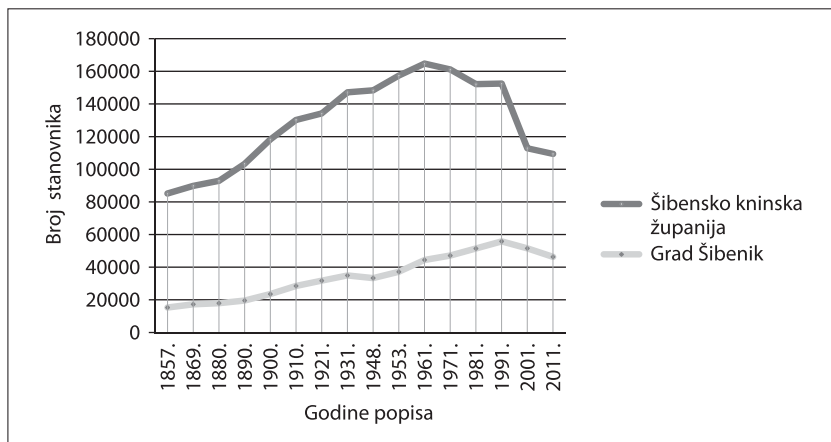
¹³ Grad je jedinica lokalne samouprave na istoj razini kao i općina te predstavlja prirodnu, urbanu, gospodarsku i društvenu cjelinu. Status grada dobile su općine u kojima je sjedište županije, te koje imaju više od 10000 stanovnika. Iznimno status grada dobile su općine koje imaju uvjete u slučaju postojanja posebnih povijesnih, gospodarskih i drugih razloga.

¹⁴ Općina je jedinica lokalne samouprave, osnovana u pravilu za područje više naselja koja predstavljaju prirodnu, gospodarsku i društvenu cjelinu, te su povezana zajedničkim interesima stanovništva. Granica općine određena je granicama rubnih naselja.

3. Kretanje broja stanovnika Šibensko-kninske županije i Grada Šibenika u razdoblju 1857. – 2011.

Demografska slika Hrvatske, pa tako i Šibensko-kninske županije odraz je demografskih kretanja i društvenih zbivanja kroz stoljeća. Prvi popis stanovništva Republike Hrvatske na prostoru koji ona danas obuhvaća, a po načelima modernih popisa, proveden je 31. listopada 1857¹⁵. Na slici 3 vidi se kako je kretanje broja stanovnika Šibensko-kninske županije i Grada Šibenika od prvog popisa stanovništva bilježilo različiti rast.

Slika 3. Kretanje broja stanovnika Šibensko-kninske županije i Grada Šibenika 1857.-2011.

Izvor: www.dzs.hr / popis 2011 i Naselje i stanovništvo Republike Hrvatske 1857-2001 CD-ROM, Zagreb

Dok je Grad Šibenik rastao u kontinuitetu prvih sedam popisa (porast 128%), te nakon blagog pada 1948. (zbog izravnog utjecaja Drugog svjetskog rata), nastavio rasti do najvećeg broja stanovnika 1991. godine, Šibensko-kninska županija je kontinuirani porast broja stanovnika imala do 1961., kada bilježi najveći broj stanovnika, odnosno ukupan porast od 93%, da bi u razdoblju 1961.-1981. zabilježila pad od 7,7% (apsolutno 12.629 stanovnika) kao rezultat masovnih migracija radne snage iz ruralnih naselja u zapadnoeuropske zemlje, kao i transfer agrarnog u neagrarno stanovništvo uslijed intenzivnog procesa industrijalizacije, litoralizacije¹⁶ i urbanizacije. Zaleđe, koje je dugo vremena bilo najnaseljeniji dio srednjodalmatinske regije, te predstavljalo populacijski bazen iz kojega je priobalje dugi niz godina osvježavalo svoj najvitalniji dio, ulazi u regresivnu razvojnu fazu, tako da litoralna zona u međupopisnom razdoblju 1961.-1971. preuzima prvenstvo.¹⁷ Takva populacijska dinamika

¹⁵ Znanstvena relevantnost popisa stanovništva 1857. ogleda se u sljedećim činjenicama: 1) to je prvi popis s kritičnim trenutkom popisa (31. listopada 1857. u ponoć); 2) prvi popis koji nije imao neku posebnu namjenu (vojničku ili financijsku), već je trebao prikupiti podatke o stanovništvu koji su važni za državnu upravu i 3) bio je opći popis stanovništva, što znači da je obuhvatio cjelokupno stanovništvo. (Mišetić, 2010)

¹⁶ Litoralizacija, izraz kojim se označava proces koncentracije gospodarstva (osobito industrije) i stanovništva na morskim obalama.

¹⁷ Mišetić, R. (2010), Srednja Dalmacija: prostor diferenciranog demografskog razvitka (1961.-2001.), Zagreb, Migracijske i etničke teme 263. str. 301.

djelovala je na polarizacijski demografski razvoj koji postaje obilježje svih županija u Hrvatskoj (Nejašmić i Toskić, 2000). Stalno demografsko jačanje tek manjeg broja naselja u Hrvatskoj za sobom je povlačilo niz nepovoljnih procesa koje se ponajprije ogledalo u ostarjelom i neproduktivnom ruralnom prostoru.¹⁸

Kako su migracijski tokovi zahvaćali kontingent stanovništva od 20 do 40 godina, to je trenutačno djelovalo na poremećaj strukture stanovništva prema dobi, a dugoročno na smanjenje prirodnog prirasta, što je rezultiralo populacijskim pražnjenjem mnogih naselja u zaleđu Šibensko-kninske županije i demografskim starenjem populacije. Migracijska aktivnost poprimila je egzodusne značajke. Sukladno kretanju broja stanovnika mijenjao se udio populacije zaleđa u ukupnoj populaciji županije. Iznad polovični udio koji je zaleđe imalo 1961. ulaskom u regresijsko razdoblje pada u vrijeme posljednjeg popisa 2011. na 31,3% udjela stanovništva županije. Bilanca broja stanovnika primjerice općina Promina, Kistanje, Unešić između početne i krajnje godine analize daju manjak koji je na granici izumiranja.

Kako popisi nisu obavljani u jednakim vremenskim intervalima, već su to razdoblja od 11, 10, 17, 5 i 8 godina, za analizu razvoja stanovništva Šibensko kninske županije agregatni pokazatelj je prosječna godišnja stopa promjene¹⁹ ukupnoga stanovništva. U posljednjih pedesetak godina (tablica 2) prosječna godišnja stopa se stalno smanjivala pod utjecajem kako općih (dugotrajno smanjivanje nataliteta/fertiliteta, proces deagrarizacije i deruralizacije, ekonomske emigracije, te u prvoj polovici 1990-ih ratni gubici našega stanovništva tijekom Domovinskog rata) tako i mnogih specifičnih čimbenika (ratom okupirano područje Šibensko-kninske županije bio je prostor intenzivnih iseljeničkih i izbjegličkih migracijskih struja te nije imalo bioloških potencijala za zaustavljanje depopulacijskih tendencija).

Najdinamičnije u ukupnom kretanju broja stanovnika županije bilo je u međupopisnom razdoblju 1890.-1900.(prosječni godišnji rast 1,37%) i u prvom međupopisnom razdoblju nakon Drugoga svjetskog rata 1948.–1953. (prosječni godišnji rast 1,19%) koji je bio veći od prosječnog godišnjeg rasta Hrvatske (0,81%). U sljedećem međupopisnom razdoblju 1953.-1961. stopa se prepоловила na 0,57%. Godina 1991. je bila prijelomna u demografskom smislu jer su s njom ubrzali negativni demografski trendovi gubljenja stanovništva potaknuti starenjem stanovništva, ali i određenim ratnim gubicima i iseljavanjem.

Prema popisu stanovništva iz 1991. u županiji je živjelo godine 152.477 stanovnika (tablica 2.) da bi deset godina kasnije taj broj pao za 26% tj. zabilježen je prosječni godišnji pad -2,96% (hrvatski prosječni godišnji pad je bio -0,61%). U posljednjem međupopisnom razdoblju 2001.-2011. trend pada se nastavio sa još 3% (ukupno 43 102 stanovnika).

Grad Šibenik je od prvog popisa (1857.) kada je imao 15269 stanovnika u razdoblju od 74 godine porastao 128% (1931. godine). Utjecajem Drugog svjetskog rata, zabilježio je ukupni pad -4,6% (prosječni godišnji pad -0,28%). Zbog urbano locirane industrijalizacije 1950-tih godina naglo povećava broj stanovnika (prosječni godišnji rast 2,19%) tako da je imao veći prosječni rast od Splita. Od 1970-tih godina slijedi sporija dinamika rasta (prosječno godišnje

¹⁸ Spevec, D. (2009.), Starenje stanovništva Varaždinske županije od 1961. do 2001. Zagreb Migracijske i etničke teme 25, 1-2, str. 128.

¹⁹ Prosječna godišnja stopa promjena (geometrijska stopa promjene) je relativni pokazatelj koji se upotrebljava za mjerenje promjene u broju stanovnika između dva popisa i omogućuje da usporedimo međupopisne periode i intenzitet rasta odnosno pada broja stanovnika.

Tablica 2. Kretanje stanovnika Šibensko-kninske županije i Grada Šibenika, 1857.-2011.

Godine	Šibensko - kninska županija	Verižni indeks	Stopa prosječne godišnje promjene županije	Grad Šibenik	Verižni indeks	Stopa prosječne godišnje promjene Grada Šibenika	Relativni udio (%) u županiji
1857.	85163			15269			17,9
1869.	89831	105,5	0,49	17245	112,9	1,11	19,2
1880.	92854	103,4	0,30	17908	103,8	0,34	19,3
1890.	103302	111,3	1,07	19572	109,3	0,89	18,9
1900.	118310	114,5	1,37	23528	120,2	1,86	19,9
1910.	130238	110,1	0,97	28514	121,2	1,94	21,9
1921.	134215	103,1	0,27	31735	111,3	0,98	23,6
1931.	147166	109,6	0,93	34952	110,1	0,97	23,8
1948.	148360	100,8	0,05	33343	95,4	-0,28	22,5
1953.	157405	106,1	1,19	37161	111,5	2,19	23,6
1961.	164757	104,7	0,57	44440	119,6	2,26	27,0
1971.	161199	97,8	-0,22	47122	106,0	0,59	29,2
1981.	152128	94,4	-0,58	51445	109,2	0,88	33,8
1991.	152477	100,2	0,02	55842	108,5	0,82	36,6
2001.	112891	74,0	-2,96	51553	92,3	-0,80	45,7
2011.	109375	96,9	-0,32	46332	89,9	-1,06	42,4

Izvor: www.dzs.hr / popis 2011 i Naselje i stanovništvo Republike Hrvatske 1857-2001 CD-ROM, Zagreb

0,59%) kada Šibenik demografski zaostaje za susjednim gradovima (Zadrom i Splitom) što je rezultat smanjenog prirodnog prirasta i slabljenja preseljavanja iz sela u grad, jer su ruralni krajevi do tada jako depopulirali, te su na taj način presušili izvori potencijalnih migranta sa sela²⁰. Popisom 1991. bilježi se najveći broja stanovnika (55 842), da bi pod utjecajem ratnih zbivanja 1990-tih i složenih demografskih posljedica doživio pad stanovnika od 7,7%. U posljednjem međupopisnom razdoblju nastavlja se pad ukupnog broja stanovnika za 10,1% za što razlog pronalazimo u jačem iseljavanju (mladih u reproduktivnoj dobi) uslijed teške gospodarske situacije.

4. Prirodna depopulacija

Pod pojmom prirodna depopulacija razumijeva se prirodno smanjenje stanovništva nastalo zbog viška broja umrlih nad rođenima, odnosno smanjivanje ukupnog broja stanovništva pod utjecajem negativnog prirodnog prirasta. Opadajuća bioreprodukcija predstavlja dugoročan globalni depopulacijski proces. Hrvatska se ubraja u nisko natalitetne zemlje jer

²⁰ Klempić Bogadi S, Podgorelec S. (2009.), Sociodemografske značajke i procesi u hrvatskim obalnim gradovima, Zagreb, Institut za migracije i narodnosti, str. 229.

Tablica 3. Prirodno kretanje Šibensko-kninske županije i Republike Hrvatske 2003.-2013. godine

Godina	Šibensko-kninska županija				Republika Hrvatska		
	Procjena st. sred. godine	Stopa rođenih	Stopa umrlih	Prirodna promjena	Stopa rođenih	Stopa umrlih	Prirodna promjena
2003.	113646	8,2	13,0	-4,8	8,9	11,8	-2,9
2004.	113705	7,8	12,5	-4,6	9,1	11,2	-2,1
2005.	113960	8,4	13,1	-4,7	9,6	11,7	-2,1
2006.	114200	7,9	12,9	-5,0	9,3	11,3	-2,0
2007.	114386	8,0	12,6	-4,6	9,4	11,8	-2,4
2008.	114283	8,7	12,8	-4,1	9,9	11,8	-1,9
2009.	114122	8,8	13,1	-4,2	10,1	11,8	-1,7
2010.	112927	8,8	13,6	-4,7	9,8	11,8	-2,0
2011.	109072	8,2	12,8	-4,6	9,4	11,6	-2,2
2012.	107595	8,5	13,5	-4,9	9,8	12,1	-2,3
2013.	106540	8,4	13,6	-5,3	9,4	11,8	-2,4

Izvor: za Hrvatsku Izvješće HZZJZ Prirodno kretanje u Hrvatskoj u 2013. godini, za Šibensko-kninsku županiju izračun autora prema Procjenama stanovništva sredinom godine sa www.dzs.hr

je stopa rađanja oko 9 na 1000 stanovnika (u zadnjih deset godina). Trend prirodnog opadanja stanovništva u Hrvatskoj, izuzmemo li 1996. i 1997.²¹ godinu prvi put je zabilježen u 1991. godine dok je za Grad Šibenik to uslijedilo desetljeće kasnije 2001. godine. Pad nataliteta, kojeg u Hrvatskoj gotovo kontinuirano možemo pratiti od sredine prošlog stoljeća uz još neke druge čimbenike (iseljavanje i naraštajna depopulacija) najvažnija je odrednica demografskog starenja. Uzroci prirodne depopulacije kao što su: pojačano iseljavanje, demografsko starenje, negativno naslijeđe denatalitetne politike, teške gospodarske prilike i neuravnoteženi spolni sastav stanovništva nepoticažno su djelovala na rađanje. Hrvatska je samo tijekom druge polovice prošlog stoljeća baštineći navedene destabilizirane čimbenike demoreprodukcije izgubila onu jezgru koja stvara nove naraštaje.²²

Kad se usporedi prirodno kretanje²³ stanovništva Šibensko-kninske županije i Republike Hrvatske od 2003.-2013. u tablici 3 se vidi da je stopa rođenih u prosjeku 8,3‰ (sa najvećom 8,8‰ 2009. godine, a najmanjom 7,8‰ 2004. godine), dok je prosječna hrvatska stopa rođenih 9,5‰. Prosječna stopa umrlih u županiji je 13,1‰ i u stalnom je rastu od 2007. godine, dok je hrvatski prosjek 11,7‰ što nam govori da je prosječni prirodni pad u županiji znatno veći (-4,7‰) od hrvatskog prosjeka (-2,2‰). Po zadnjem Popisu 2011. stopa nataliteta Grada Šibenika iznosila je 8,2‰ što je jednako stopi nataliteta cijele županije 8,2‰. Iako Šibenik

²¹ Pozitivni prirodni prirast u 1996. i 1997. zbog uračunavanja djece rođene u inozemstvu stvorio je privid da je Hrvatska imala u tim godinama pozitivan prirodan prirast ali kad se uzelo realno stanje a to je broj živorođene djece u Hrvatskoj zabilježeno je isto tako prirodno smanjenje. S pribrojenom djecom dobilo se fiktivan prirodni prirast (Magdić L., Akrap A, (2005) Demografski trendovi u Hrvatskoj i uloga reprodukcijskog zdravlja u planiranju obitelji, Zagreb.)

²² Živić, D., (2003) Demografske odrednice i posljedice starenja stanovništva Hrvatske, Zagreb, str. 311.

²³ Prirodna promjena je pokazatelj koja se računa kao razlika između broja živorođene djece i broja umrlih. Pozitivna prirodna promjena, se još naziva prirodni prirast i nastaje kada je broj živorođene djece veći od broja umrlih, a negativna prirodna promjena se još naziva i prirodni pad i nastaje kada je broj živorođene djece manji od broja umrlih.

Tablica 4. Kretanje broja rođenih i umrlih u Šibensko-kninskoj županiji 1996.-2014. god.

Godine	Živorodeni	Umrli	Prirodna promjena	Vitalni indeks (živorođeni na 100 umrlih)
1996.	1113	1334	-221	83,4
1997.	1359	1423	-64	95,5
1998.*	1175	1357	-182	86,6
1999.	1098	1353	-255	81,2
2000.	1093	1334	-241	81,9
2001.	961	1241	-280	77,4
2002.	961	1386	-425	69,3
2003.	936	1481	-545	63,2
2004.	890	1416	-526	62,9
2005.	954	1495	-541	63,8
2006.	905	1476	-571	61,3
2007.	914	1445	-531	63,3
2008.	997	1467	-470	68,0
2009.	1008	1491	-483	67,6
2010.	998	1534	-536	65,1
2011.	895	1399	-504	64,0
2012.	918	1448	-530	63,4
2013.	890	1452	-562	61,3
2014.	916	1466	-550	62,5

Izvor: www.dzs.hr / popis 2011. i Naselje i stanovništvo Republike Hrvatske 1857.-2001. CD-ROM, Zagreb DZS

Napomena: * Od 1998. godine, radi međunarodnih usporedbi, podaci se daju za stanovništvo rođeno u zemlji.

znatno utječe na podatke čitave županije, stopa mortaliteta županije od 12,8‰ je bila veća od stope mortaliteta Šibenika (11,4‰).

U tablici 4 možemo vidjeti vitalne demografske pokazatelje koje nam govore o demografskoj dinamici za županiju od 1996. do 2014. godine. Dok je mortalitet²⁴ manje-više stabilan, natalitet²⁵ varira iz godine u godinu, od najniže vrijednosti 890 (2004. i 2013. godine) do 1098 živorođenih (1998.godine)²⁶. Naime od 1998. godine Hrvatska je prihvatila izmijenjenu metodologiju UN i EUROSTAT-a o evidentiranju vitalno-statističkih događaja, te djecu rođenu u inozemstvu nije uračunavala u broj živorođenih za pojedinu godinu. Time se može objasniti nagli pad broja živorođenih 1998. i 1999. godini. Vitalni indeks je dobar pokazatelj smjera reprodukcije stanovništva. Ako je veći od 100 onda je proširena reprodukcija, a ako je manji od 100 onda je padajuća reprodukcija stanovništva. U 2014. na 100 umrlih u Hrvatskoj je bilo 78 živorođenih dok je vitalni indeks za županiju 62,5 i manji je od prosječnog u zadnjem desetljeću 63,9 što nam govori da se radi o daljnjem prirodnom smanjenju stanovništva Šibensko-kninske županije.

²⁴ Mortalitet (smrtnost) je omjer broja umrlih na broj stanovnika sredinom godine.

²⁵ Natalitet (rodnost) je omjer broja živorođenih na broj stanovnika sredinom godine.

²⁶ Ako se izuzme 1996. i 1997. koje imaju uračunatu djecu rođenu u inozemstvu.

Tablica 5. Prirodno kretanje Grada Šibenika od 2000. do 2014. godine.

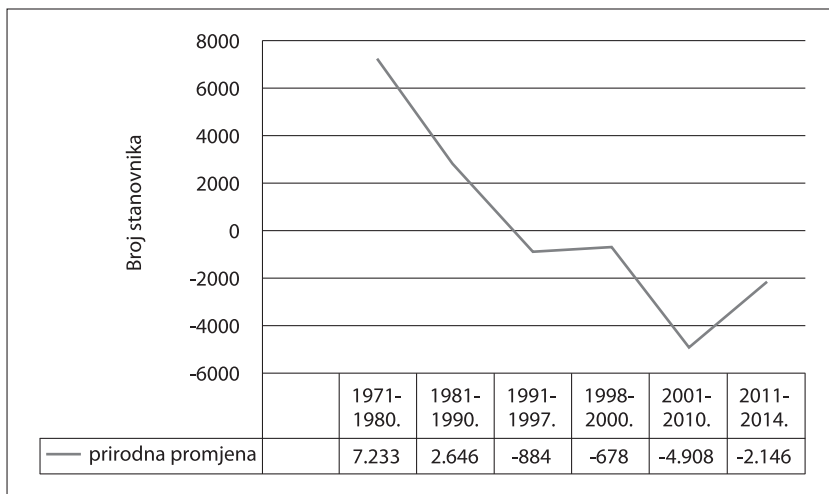
Godine	Živorodeni	Mrtvorodeni	Umrli	Prirodna promjena	Vitalni indeks (živorodeni na 100 umrlih)
2000.	442	5	514	-72	86,0
2001.	456	3	480	-24	95,0
2002.	400	3	486	-86	82,3
2003.	400	1	555	-155	72,1
2004.	380	3	479	-99	79,3
2005.	394	1	524	-130	75,2
2006.	370	4	561	-191	66,0
2007.	384	1	492	-108	78,0
2008.	432	3	535	-103	80,7
2009.	432	1	560	-128	77,1
2010.	407	-	544	-137	74,8
2011.	383	-	483	-100	79,3
2012.	382	1	529	-147	72,2
2013.	364	-	523	-159	69,6
2014.	411	2	528	-117	77,8

Izvor: www.dzs.hr / popis 2011

Kako je na razini Grada Šibenika vidi se iz tablice 5 gdje je najveći prirodni pad bio u 2006. (-191) i u 2013. godini (-159) da bi u 2014. uslijedio rast živorodnih. Vitalni indeks grada Šibenika po najnovijem statističkom izvješću za 2014 godinu je 77,8 i veći je od indeksa županije 62,5.

Na slici 4 vidimo kako je prirodna promjena u Šibensko-kninskoj županiji od pozitivnog predznaka 1971.-1990. zašla duboko u negativni predznak, uz blagi rast u razdoblju 2011.-2014.

Slika 4. Prirodna promjena stanovništva Šibensko-kninske županije 1971.-2014. god.

Izvor: 1971.-1997. prema Akrap, A. (1999) Vitalna statistika i različitost depopulacijskih procesa u Hrvatskoj i županijama, Zagreb, str. 803-805; za 1998.-2014. izračun autora prema www.dzs.hr

5. Demografsko starenje

Demografsko starenje stanovništva definira se kao smanjenje udjela mladih i rast udjela starijih u ukupnoj populaciji. U demografskoj literaturi najčešće se razumijeva povećanje udjela stanovništva starog 60 i više ili 65 i više godina u ukupnom stanovništvu.²⁷ Sadašnja dobna struktura stanovništva Hrvatske odraz je demografske prošlosti koju su obilježile snižavanje stopa fertiliteta i mortaliteta kao ključnih razloga starenja, ali sve dulji život, ruralni egzodus (premješteno težište bioreprodukcije sa sela u grad) dugotrajno iseljavanje, te izravni i posredni ratni gubici. Starenje ukupnog stanovništva je proces koji je u Hrvatskoj počeo 1960-tih godina, kada je prema popisu iz 1961. godine, stanovnika u dobi od 60 i više godina bilo 11,8%.²⁸ U međupopisnom razdoblju 1961.-1971. osim povećanja udjela starih u ukupnom stanovništvu, prvi put je zabilježeno i smanjenje udjela mladih (0-14) što je bio relevantan pokazatelj starenja. U 1990-tim godinama 20. stoljeća agresija na Hrvatsku i rat na njezinu teritoriju uz ostale demografske učinke, ubrzali su demografsko starenje.²⁹ Prema zadnjem Popisu 2011. godine udio starih u dobi od 60 i više godina iznosio je 24,1%. Posljedice demografskog starenja izazivaju zabrinutost kako na nacionalnoj tako i na regionalnoj razini, jer djeluju tako da: usporavaju stopu rasta stanovništva, smanjuju razinu rodosti, povećavaju opću stopu smrtnosti, smanjuju migracije stanovništva, izazivaju daljnje pogoršavanje sastava prema dobi i spolu (feminizacija starijih), utječe na starenje radnog kontingenta i veličinu ukupnih radnih resursa.³⁰

Za analizu demografske strukture stanovništva Šibensko-kninske županije s obzirom na demografsko starenje koristi se struktura stanovništva prema spolu i dobi koja je izvorno biološka struktura, izravno uvjetovana sastavnicama prirodnog kretanja stanovništva. U nastavku je pregledno opisana svaka struktura kroz pokazatelje, uspoređeni s hrvatskim prosjekom, da bi se spoznale promjene, međuzavisnost, te tendencije s obzirom na demografsko starenje.

5.1. Dobna struktura

Dobna struktura ili struktura stanovništva prema dobi predstavlja podjelu ukupnog stanovništva u popisu po jednogodišnjim ili petogodišnjim dobnim grupama.³¹ Na dobnu strukturu utječu natalitet, mortalitet, migracije i vanjski čimbenici. U tablici 6 uspoređuju se podaci triju popisa 1971., 2001., i 2011. za Šibensko-kninsku županiju.

²⁷ Wertheimer-Baletić, A. (1999.) Stanovništvo i razvoj, Zagreb, Mate, str. 380.

²⁸ Osnovni je pokazatelj razine starenja, a kad prijeđe vrijednost 12%, smatra se da je stanovništvo određenog područja zašlo u proces starenja.

²⁹ Nejašmić, I., Toskić, A. (2013.) Starenje stanovništva u Hrvatskoj – sadašnje stanje i perspektive, Zagreb, Hrvatski geografski glasnik 75/1, str. 92.

³⁰ Wertheimer-Baletić, A., op.cit., str. 390.

³¹ Dob (starost) stanovništva kao statističko obilježje obuhvaća osobe koje su navršile godine života unutar granica intervala. Tako su npr. u skupini 15 –19 godina obuhvaćene osobe koje imaju 15 i više godina, ali još nisu navršile 20 godina života. "Prilikom popisa stanovništva i uopće u demografskoj statistici, dob ili starost stanovništva u pravilu se definira ili prema navršenim godinama života tj. prema godinama navršenim na dan posljednjeg rođendana prije popisa, ili prema kalendarskim godinama"(Wertheimer-Baletić, 1999:348)

Tablica 6. Sastav stanovništva Šibensko-kninske županije po petogodišnjim dobnim skupinama* 1971., 2001. i 2011. i pokazatelj promjene 2011./1971. i 2011./2001.**

Dobne skupine	Godina						Indeks promjene udjela 2011./1971.	Indeks promjene udjela 2011./2001.
	1971		2001		2011			
	Broj	%	Broj	%	Broj	%		
0-4	11585	7,23	6008	5,35	4708	4,30	59,6	80,5
5-9	13301	8,30	6339	5,64	4726	4,32	52,1	76,6
10-14	15545	9,70	6606	5,88	6016	5,50	56,7	93,6
15-19	16583	10,34	7182	6,39	6245	5,71	55,2	89,4
20-24	14105	8,80	7069	6,29	6277	5,74	65,2	91,2
25-29	8326	5,19	6612	5,88	6402	5,85	112,7	99,5
30-34	11640	7,26	6773	6,03	6393	5,85	80,5	97,0
35-39	12030	7,50	7516	6,69	6360	5,81	77,5	87,0
40-44	10824	6,75	8162	7,26	6723	6,15	91,1	84,6
45-49	8839	5,51	7906	7,03	7483	6,84	124,1	97,3
50-54	5536	3,45	7555	6,72	8270	7,56	219,0	112,5
55-59	7699	4,80	5108	4,54	8073	7,38	153,7	162,4
60-64	8250	5,15	7583	6,75	7822	7,15	139,0	106,0
65-69	5868	3,66	7918	7,05	5213	4,77	130,2	67,7
70-74	5120	3,19	6357	5,66	6863	6,27	196,5	110,9
75 +	5088	3,17	7697	6,85	11801	10,79	340,0	157,5
Ukupno	160339	100,00	112391	100,00	109375	100,00		

Napomena:

* Za 1971. 2001. bez stanovništva nepoznate dobi a u popisu 2011. nepoznata dob ionako nije posebno iskazana

** Razlike u metodologiji popisa 1971. te 2001. i 2011. donekle utječu na točnost usporedbe

Izvor: Popis 1971 i na www.dzs.hr Popis 2001. i 2011.

Indeks promjene udjela 1971.-2011., jasno pokazuje ukupno smanjenje broja mladih za skoro 50% osobito u najmlađim dobnim skupinama, a s druge strane povećanje broja starih stanovnika od 30% do 240% za najstarije dobne skupine (75 na više). Usporedba podataka 1971. i 2011. jasno pokazuje da stanovništvo Šibensko kninske županije obilježava brzo starenje, jer na primjeru predškolske i školske obvezne dobi 0-14 udjel se smanjio sa 25,2% na 14,1%. Ako se računa (oko 25 učenika po razredu) od ukupnog broja djece 1971. godine u školskoj dobi 10-14 bilo je formirano 622 razreda, da bi taj broj 2011. godine pao na 241 razred tj. 381 razreda manje. Po procjeni DZS-a Šibensko-kninska županija u 2013. godini imala je 5393 djece u toj dobi, što znači 216 razreda u osnovnim školama, odnosno 61 razred manje. Udjel srednjoškolske dobi od 15-19 godina se smanjio za 44,8% dok se udjel starih u dobi od 65 i više porastao za 118%.

Prema podacima popisa 1971. nešto više od četvrtina ukupnog stanovništva Šibensko-kninske županije (25,2%) bilo je u dobi do 14 godina (Hrvatska 0-14 imala je 22,8%) te brojem duplo veća od broja dobne skupine starijih 65 i više godina (10%). Starenje se odvijalo tako brzo da je 1981. godine zabilježeno 13,2% starih osoba, a 2001. godine čak 19,5% (Hrvatska

Tablica 7. Stanovništvo Šibensko-kninske županije prema velikim dobnim skupinama 1971.-2011.*

Godina		0-14 godina	15-64 godine	65 i više godina	Ukupno**
1971	Broj	40.431	103.832	16.076	160.339
	%	25,2	64,8	10,0	100,0
1981.	Broj	31.474	99.581	19.980	151.035
	%	20,8	65,9	13,2	100,0
1991.	Broj	28.766	100.220	20.263	149.249
	%	19,3	67,1	13,6	100,0
2001.	Broj	18.953	71.466	21.972	112.391
	%	16,9	63,6	19,5	100,0
2011.	Broj	15.450	70.048	23.877	109.375
	%	14,1	64,0	21,8	100,0

Napomena:

* Razlike u metodologiji popisa 1971.-1991. te 2001. i 2011. donekle utječu na točnost usporedbe

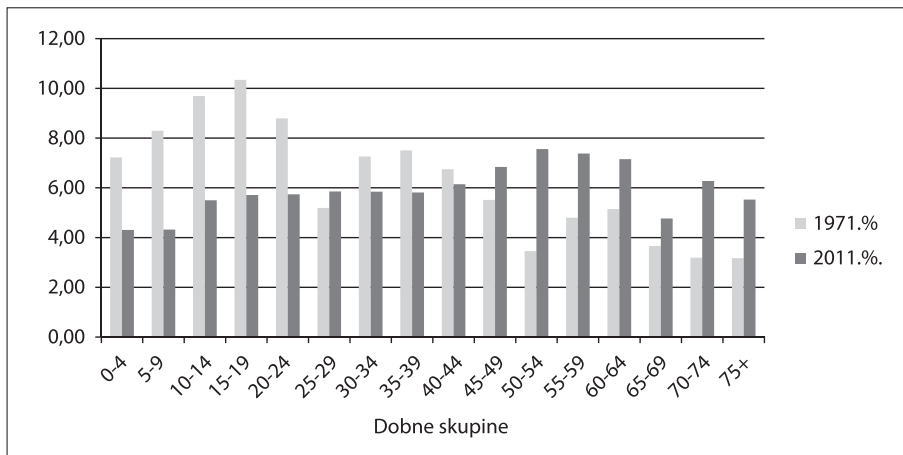
** bez stanovnika nepoznate dobi

Izvor: Popis 1971.,1981.,1991. i na www.dzs.hr /Popis 2001. i 2011

15,7%). U međupopisnom razdoblju 2001- 2011. došlo je do izjednačenja broja tih dobnih skupina, da bi u zadnjem popisu 2011. udjel starijih 65 i više godina (21,8%) premašio udjel mladih 0-14 godina (14,1%) za nešto više od 50 %. U promatranom 40-godišnjem razdoblju u Šibensko-kninskoj županiji skupina stanovništva od 0-14 se apsolutno smanjila za skoro 25000 djece tj. 62 % dok je dobnna skupina stanovništva 65 i više porasla kako prema broju za 7800 stariji osoba ili 48,5% tako i prema udjelu u ukupnom stanovništvu od 10% na 21,8% (petina ukupnog stanovništva).

Na slici 5 preglednije se vidi koliko je smanjenje udjela mladih, te koliki je porast udjela starih u 2011. godine u odnosu na 1971. godinu.

Slika 5. Usporedba sastava stanovništva Šibensko-kninske županije prema dobi 1971. i 2011.

Izvor: Popis 1971. i www.dzs.hr / Popis 2011.

Na regionalnoj razini Šibensko-kninska županija uz Ličko-senjsku³² i Karlovačku županiju se ubraja među tri hrvatske županije u kojoj je udio starijih (65+) prešao brojku od 20% i očekuje se nastavak još bržeg procesa demografskog starenja, jer je tekuća dobna struktura jako nepovoljna. Kod udjela djece u dobi od 0-14 najveći pad u Hrvatskoj prema popisu 2011. zabilježen je u Šibenskoj i Požeško-slavonskoj županiji.³³

Na razini gradova i/ili općina cijele Hrvatske s udjelom stanovnika u dobi 65 i više godina (17,7%) prema Popisu 2011. Šibensko-kninska županija se izdvaja, jer od deset najstarijih općina u Hrvatskoj ona ima pet: Unešić (1686 stanovnika) 37,0%, Promina (1136 stanovnika) 39,3 %, Biskupija (1699 stanovnika) 42,1%, Ervenik (1105 stanovnika) 43,7% i najstarija općina u Hrvatskoj Cijvlane (239 stanovnika) 61,1%. Od gradova Hrvatske najviše starije populacije živi u Skradinu 27,4%.

5.1.1. Prosječna starost

Prosječna starost stanovništva je pokazatelj koji označava srednje godine života stanovništva u trenutku popisa. Hrvatska je 1961. imala prosječnu starost od 32,5 godina, veću od granične vrijednosti³⁴ (30 godina) što je već tada upućivalo na starenje populacije. Od tada prosječna životna dob (starost) stalno raste. Žene u Hrvatskoj su u prosjeku (43,4) nešto starije od muškaraca (39,9), jer kako raste životna dob povećava se udio žena koje žive u prosjeku duže nego muškarci. U tablici 8 vidi se kako raste prosječna dob stanovnika Hrvatske i Šibensko-kninske županije od 1971. do 2011. godine.

Tablica 8. Prosječna starost Hrvatske i Šibensko-kninske županije prema popisima 1971.-2011. godine

Godine	Republika Hrvatska			Šibensko-kninska županija		
	ukupno	muškarci	žene	ukupno	muškarci	žene
1971.	34,0	32,4	35,5	32,4	30,8	34,0
1981.	35,4	33,8	37,1	35,3	33,4	37,1
1991.	37,1	35,4	38,7	37,3	35,6	39,0
2001.	39,3	37,5	41,0	41,1	39,3	42,8
2011.	41,7	39,9	43,4	44,1	42,5	45,7

Izvor: Za Republiku Hrvatsku www.dzs.hr dok za Šibensko kninsku županiju izračun autora prema rezultatima popisa 1971, 1981., 1991., te popis 2001 i popis 2011. www.dzs.hr

Dok je u prva dva popisa (1971. i 1981.) prosječna starost Šibensko-kninske županije bila niža (32,4 godine 1971. i 35,3 godine 1981.) od prosjeka na razini Hrvatske (34 godine 1971. i 35,4 godine 1981.) od 1991. godine uslijedila je veća prosječna starost Šibensko-kninske županije (37,3) od prosječne starosti Hrvatske (37,1). Prema Popisu 2001. prosječna životna

³² Ličko senjska županija je najstarija županija jer ima više od 80% starijih od mladih u svojoj populaciji.

³³ Čipin, I. i sur. (2014.) Stručna podloga za izradu Strategije prostornog razvoja Republike Hrvatske: Demografski scenariji i migracije, Zagreb, str. 27.

³⁴ 30 godina starosti je u demografskoj teoriji prihvaćena kao vrijednost koja razmeđuje mladu od stare populacije nekog prostora.

dob za Šibensko-kninsku županiju bila je 41,1 (muškarci 39,3, žene 42,8) što je brojka kojoj se Hrvatska približila desetljeće kasnije (41,7), da bi prema zadnjem Popisu 2011. Šibensko-kninska županija dosegla visokih 44,1 (muškarci 42,5, žene 45,7), što govori da znatno brže raste udio osoba u starijoj dobnoj skupini staračkog kontingenta županije nego što je to na razini Hrvatske. Na lokalnoj razini po zadnjem popisu najmanju prosječnu starost ima Knin 39,6, zatim Bilice 41,5, gradovi Vodice 43,1, Šibenik (žene 44,8 muškarci 41,8), Skradin 47,1 do najveće prosječne starosti u općini Civljane 63,3 koju prate općine Ervenik 58,1, Biskupija 54,8, Kijevo 52,8 te Promina 52,3.

5.1.2. Indeks starosti

Indeks starosti je postotni udio osoba starih 60 i više godina u odnosu na broj osoba starih 0–19 godina,³⁵ te se smatra jednim od najpouzdanijih pokazatelja dobne strukture stanovništva, a time i procesa demografskog starenja. Kada je vrijednost indeksa veća od 40 (starih na 100 mladih stanovnika) govorimo o staroj populaciji. Indeks za Hrvatsku već 1971. godine iznosio je 47,2 a za Šibensko-kninsku županiju 42,7. što je bilo evidentni pokazatelj podmaklog procesa starenja. Kako su se ekstremni depopulacijski trendovi i proces starenja nastavili u tablici 9 može se vidjeti već sljedećim popisom 1981. godine, kada je indeks starosti županije naglo porastao na vrijednost 57,3 i time premašio vrijednost Hrvatske od 52,6.

Tablica 9. Indeks starosti Hrvatske i Šibensko-kninske županije prema popisima 1971.-2011.

Godine	Indeks starosti R Hrvatske			Indeks starosti Šiben.-knin. županije		
	ukupno	muškarci	žene	ukupno	muškarci	žene
1971.	47,2	38,5	56,2	42,7	35,7	50,1
1981.	52,6	40,4	65,3	57,3	44,9	70,3
1991.	66,7	50,8	83,3	75,2	57,4	93,9
2001.*	90,7	71,6	110,8	113,1	92,3	134,5
2011.	115,0	92,3	139,0	146,1	123,6	169,6

Izvor: Za Republiku Hrvatsku www.dzs.hr dok za Šibensko kninsku izračun autora prema rezultatima popisa 1971, 1981., 1991., te popis 2001 i popis 2011 na www.dzs.hr

U međupopisnom razdoblju od 1991.- 2001. godine broj osoba starih 60 + i djece se izjednačio da bi u popisu 2001. prvi put bio zabilježen veći broj starih od mladih, odnosno na 100 stanovnika od 0 do 19 godina dolazilo je 113,1 stanovnika starije dobi od 60 i više. Sljedeći popis 2011. samo je potvrdio negativne demografske trendove, tj. za Šibensko-kninsku županiju indeks je iznosio 146,1 i za 29% bio veći od prethodnog popisa dok je za Hrvatsku bio 115,0. U proteklih je četrdeset godina indeks porasta vrijednosti indeksa starenja za Hrvatsku iznosio 243,6 dok je za županiju bio 342,1. Na lokalnoj razini najmanji indeks starenja imao je Knin 82,5, a najveći ne samo u županiji, već i u Hrvatskoj imale su općine Ervenik 1050,0 i Civljane 1327,3. Na regionalnoj razini po zadnjem Popisu 2011. Šibensko-kninska

³⁵ <http://www.dzs.hr/>

županija, zajedno sa Primorsko-goranskom, Karlovačkom te posebno Ličko-senjskom za 50 i više posto imala je starijih od mladih u svojoj populaciji.

5.1.3. Koeficijent starosti

Koeficijent starosti je postotni udio osoba starih 60 i više godina u ukupnom stanovništvu. Osnovni je pokazatelj razine starenja, a kad prijeđe vrijednost 12%, smatra se da je stanovništvo određenog područja zašlo u proces starenja.³⁶ Po tom kriteriju stanovništvo Hrvatske već 1971. godine se moglo smatrati starim (15,0). Podatci iz tablice 10 pokazuju da je u popisu 1971. udio starih (60 i više godina) u ukupnom stanovništvu Šibensko-kninske županije prešao kritičnu vrijednost i bio 15,1%, a u sljedećem popisu 1981 porastao je na 16,5% da bi zadnjim popisom bio skoro dva puta veći 29,0% dok je na razini Hrvatske 24,1%.

Tablica 10. Koeficijent starosti Hrvatske i Šibensko-kninske županije 1971.-2011. (%)

Godine	Koeficijent starosti RH			Koeficijent starosti Šiben.-knin. župan.		
	ukupno	muškarci	žene	ukupno	muškarci	žene
1971.	15,0	12,9	16,9	15,1	13,4	16,7
1981.	15,0	12,1	17,6	16,5	13,5	19,4
1991.	17,7	14,3	21,0	19,3	15,4	23,0
2001.	21,6	18,1	24,9	26,3	22,5	29,9
2011.	24,1	20,5	27,4	29,0	25,6	32,3

Izvor: Izračun autora prema rezultatima popisa 1971, 1981., 1991., www.dzs.hr / popis 2001 i popis 2011

U čitavom promatranom razdoblju od 1971.-2011. broj stanovnika starog 60 godina i više u ukupnom stanovništvu Šibensko-kninske županije povećao se za 30%. Na lokalnoj razini najmanji koeficijent starosti ima Grad Knin 20,7% zatim općina Bilice 23,6% Grad Šibenik 26,6% Grad Vodice 28,1% Pirovac 30,2% do najvećeg koeficijenta starosti u općini Cijvljane 68,2% koje prate općine Ervenik 55,7%, Biskupija 49,8% i Unešić 46,3%.

U kontingentu starih, zbog promjene načina života i dostupne kvalitetne zdravstvene zaštite šanse ljudi da dožive 80 i više godina su se povećale, pa je njihov broj u starijoj populaciji narastao.³⁷ Iz tablice 11, prema dostupnim podacima iz popisa 2001. i 2011., vidimo da je udio stanovnika starih 80 i više godina u ukupnom stanovništvu županije porastao sa 3,1% (muškarci 0,9% žene 2,2%) 2001. godine (Hrvatska 2,3%) na 5,3 (muškarci 1,8% žene 3,5%) 2011. godine (Hrvatska 3,9%).

Kombinacijom smanjenog udjela mladih i dugog životnog vijeka ta populacija će se, prema demografskoj projekciji, povećati u nekoliko slijedećih desetljeća što će dovesti u pitanje ne samo demografsku nego i ekonomsku održivost tih općina.

³⁶ <http://www.dzs.hr/>

³⁷ Podgorelec, S., Klempić, S. Starenje i neformalna skrb o starim osobama u Hrvatskoj, Zagreb, Institut za migracije i narodnosti, 2007. str. 117.

Tablica 11. Udio osoba starih 80 i više godina u ukupnom stanovništvu Šibensko-kninske županije u popisu 2001. i 2011.

Godina		80 i više godina	muškarci	žene
2001*.	Broj	3.514	1.010	2.504
	%	3,1	0,9	2,2
2011	Broj	5.757	1.955	3.832
	%	5,3	1,8	3,5

Napomena * bez stanovnika nepoznate dobi

Izvor: www.dzs.hr / popis 2001 i popis 2011

5.1.4. Koeficijent dobne ovisnosti

Koeficijent dobne ovisnosti je dobar pokazatelj dobne strukture stanovništva. Ono nam govori koliko je radno aktivno stanovništvo opterećeno radno neaktivnim kontingentima stanovništva tj. da su sve osobe mlađe od 15 i starije od 65 na neki način ovisne o osobama u radno aktivnoj dobi. U Hrvatskoj se u razdobljima između pet posljednjih popisa kontinuirano smanjuje koeficijent dobne ovisnosti mladih, kao potvrda stalna smanjenja broja mladog stanovništva, a istodobno se povećava koeficijent dobne ovisnosti starih vezano uz pojačano starenje stanovništva i produljenje ljudskog vijeka. (Wertheimer-Baletić, 1999. prema Podgorelec Klempić 2007.). U tablici 12 vidi se da je koeficijent dobne ovisnosti starih³⁸ (broj starih na 100 osoba u radnoj dobi) u županiji od prvog promatranog popisa 1971. stalno rastao i bio veći od hrvatskog prosjeka dok je koeficijent dobne ovisnosti mladih³⁹ od 1971. godine sa 38,9 pao na 22,1 što je niže od hrvatskoj razine 22,7 po zadnjem popisu 2011.

Tablica 12. Koeficijent dobne ovisnosti stanovnika Hrvatske i Šibensko-kninske županije prema popisima 1971., 1981., 1991., 2001. i 2011.

Godina	Republika Hrvatska			Šibensko-kninska županija		
	Koeficijent ukupne dobne ovisnosti	Koeficijent dobne ovisnosti mladih	Koeficijent dobne ovisnosti starih	Koeficijent ukupne dobne ovisnosti	Koeficijent dobne ovisnosti mladih	Koeficijent dobne ovisnosti starih
1971.	48,1	33,7	14,4	54,4	38,9	15,5
1981.	48,4	31,3	17	51,7	31,6	20,1
1991.	45,9	28,7	17,2	48,9	28,7	20,2
2001.	48,8	25,4	23,4	57,3	26,5	30,7
2011.	49,1	22,7	26,4	56,1	22,1	34,1

Izvor: Izračunato prema rezultatima popisa 1971, 1981., 1991., www.dzs.hr / popis 2001 i popis 2011

³⁸ Koeficijent dobne ovisnosti starih pokazuje opterećenost stanovništva u radnoj dobi (15-64) stanovništvom u postradnoj dobi (65+)

³⁹ Koeficijent dobne ovisnosti mladih pokazatelj je opterećenosti stanovništva u radnoj dobi (15-64) onima u pred-radnoj dobi (0-14)

U ukupnoj dobnoj ovisnosti za Šibensko-kninsku županiju koja je 1971. godine iznosila 54,4 staro stanovništvo je sudjelovalo sa 15,5 a ostalo su činili mladi od 0-14. U 2001. godini ukupna dobna ovisnost imala je najvišu vrijednost 57,3 a staro stanovništvo sa 30,7 u tome prešlo 50-postotni udio. Posljednji Popis 2011. bilježi pad ukupne dobne ovisnosti (56,1) kao i pad koeficijenta dobne ovisnosti mladih (22,1), ali zato staro stanovništvo prelazi 60-postotni udio (34,1). To znači da se sve više sužava radno vitalna potencijalna osnovica s negativnim posljedicama po kretanje nataliteta i fertiliteta te po ekonomsku aktivnost stanovništva a time i po ukupnu gospodarsku razvijenost županije. S druge strane sve veća opterećenost radno aktivnog stanovništva radno neaktivnim stanovništvom znači povećanje društvene i državne skrbi u socijalnom, zdravstvenom i mirovinskom zbrinjavanju starih osoba.

5.2. Struktura prema spolu

Struktura stanovništva prema spolu pokazuje brojčani odnos muškoga i ženskog stanovništva u ukupnom stanovništvu. Struktura stanovništva prema spolu rezultat je dugoročnog djelovanja nataliteta (strukture živorođenih prema spolu) mortaliteta (strukture umrlih prema spolu) migracije (selektivne s obzirom na spol) i ostalih eksternih čimbenika (posebno rata)⁴⁰ Prilikom analize spolne strukture osnovna pojava od koje treba krenuti je razlika u rađanju ženske i muške djece. U prosjeku se rađa 5-6% više muške djece (diferencijalni natalitet), ali više stope mortaliteta muškaraca počinju već od rođenja i traju tijekom čitava života pa dominacija broja žena raste sa starošću (diferencijalni mortalitet). Glavni uzrok je što su žene biološki otpornije od muškaraca. Osnovni pokazatelj strukture prema spolu je koeficijent feminiteta.

5.2.1. Koeficijent feminiteta

Koeficijent feminiteta pokazuje broj žena na 100 muškaraca. Kada koeficijent ima vrijednost veću ili manju od 100 upućuje na neravnotežu u zastupljenosti spolova u ukupnom stanovništvu. Godine 1971. na sto muškaraca živjelo je 105 žena. Takva feminizacija posljedica je većeg stradanja muškaraca u ratovima prošlog stoljeća, te selektivne emigracije po spolu, jer je iz Hrvatske više iseljavalo muško stanovništvo. Koeficijent feminiteta 2001.g porastao je na 106,5. Spolna neravnoteža se s vremenom smanjila, pa je koeficijent 2011. iznosio 104,1. (Hrvatska 107,4)

Tablica 13. Koeficijent feminiteta stanovništva za županiju i Republiku Hrvatsku od 1971.do 2011.

Godine	ukupno		Koeficijent feminiteta	65 i više godina*		Koef. femin 65+	Koef. feminiteta Hrvatske
	Muškarci	Žene		Muškarci	Žene		
1971.	78615	82584	105,0	6878	9198	133,7	106,9
1981.	74683	77445	103,7	8154	11826	145,0	106,6
1991.	74631	77846	104,3	7196	13067	181,6	106,3
2001.	54666	58225	106,5	8747	13225	151,2	107,8
2011.	53596	55779	104,1	9837	14040	142,7	107,4

Napomena * bez stanovnika nepoznate dobi

Izvor: Izračunato prema rezultatima popisa 1971., 1981., 1991., 2001. i 2011

⁴⁰ Wertheimer-Baletić, A. (1999.), Stanovništvo i razvoj, Zagreb, Mate, str. 339.

Usporede li se popisi stanovništva među starijim hrvatskim građanima (65 i više godina) vidljivo je da žene brojčano prevladavaju u odnosu na muškarce, pa je tako 1971. u skupini 65 i više bilo 33,7 % više žena nego muškaraca, da bi 1991. bio zabilježen najveći debalans odnosno prevlast broja žena nad brojem muškaraca 81,6% što je posljedica ulaska u staračku dob okrnjenih generacija muškaraca rođenih na početku 1920-i godina.

5.3. Projekcija stanovništva Šibensko-kninske županije do 2030. godine

Za projekciju stanovništva Šibensko-kninske županije do 2030. godine⁴¹ korišteni su podatci stanovništvo prema dobi i spolu za početnu godinu projekcije (2013.) uz hipoteze da totalna stopa fertilitetaza razdoblje početne godine ostane nepromijenjena, da očekivano trajanje života umjereno raste u skladu sa dosadašnjim trendovima, te da neto migracije prema dobi i spolu u početnoj godini ostaju nepromijenjene do kraja razdoblja tj. do 2030. godine. Dobivena projekcija nije predviđanje što će se dogoditi već projekcija što bi se moglo dogoditi ako se negativni trendovi nastave. U tablici 14 se vidi kako Šibensko-kninska županija do 2030. godine bilježi ukupni apsolutni pad od 19730 stanovnika tj. smanjenje od -8% do 2020. godine, a u sljedećem desetljeću još -10%, ukupno pad od -18% što je veći pad stanovnika od projekcije za Hrvatsku -8%.⁴²

Tablica 14. Stanovništvo Šibensko-kninske županije u 2013. (procjena), 2020. i 2030. god. (projekcija)

Godina	Broj stanovnika	Indeks promjene 2013. = 100
2013.	106910	100
2020.	98838	92
2030.	87180	82

Izvor: prema radu Čipin, I. i sur. (2014) Demografski scenariji i migracije, Zagreb

Analiza pokazuje da će se nastaviti starenje stanovništva u interakciji s ukupnom depopulacijom. Kad se uspoređi na slici 6 dobno spolna struktura⁴³ stanovništva Šibensko-kninske županije 2011. i projekcija 2030. zbog sadašnjih mortalitetnih i fertilitetnih trendova dobno spolni sastav stanovništva pripadati će izrazito starom (konstriktivnom) tipu dobne piramide⁴⁴.

U 2030. uslijedit će značajna kontrakcija dobne skupine 0-14 godina tj. broj djece će se ukupno smanjiti za 4345 (-28,2%), mnogo više, nego smanjenje ukupnog broja stanovnika županije (-18%). Udio ove skupine past će sa 14,1% na 12,7%. Dobna skupina od 15-64 smanjit će se

⁴¹ Preuzeto iz: Čipin, I. i sur. Stručna podloga za izradu Strategije prostornog razvoja Republike Hrvatske: Demografski scenariji i migracije, Zagreb, 2014.

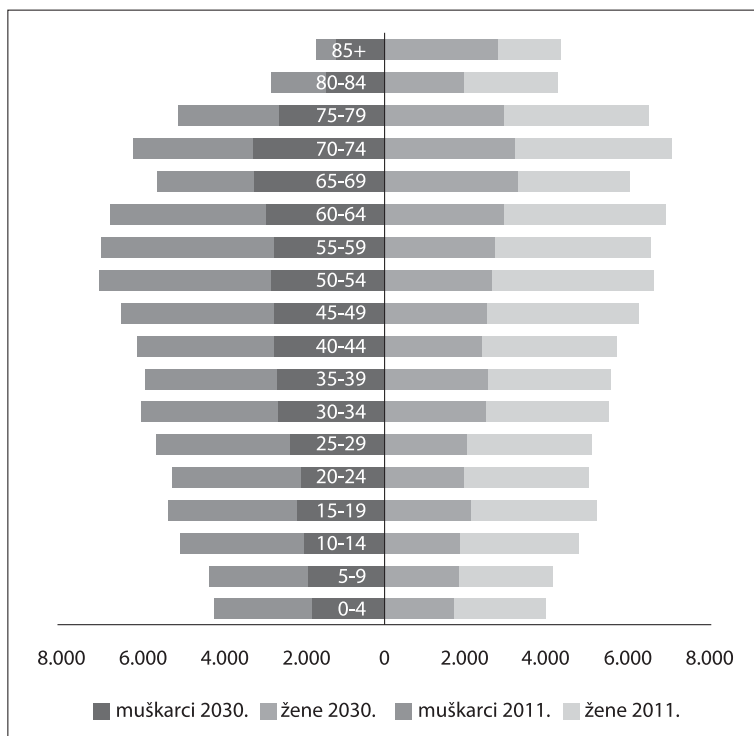
⁴² Čipin, I. i sur. (2014.), Stručna podloga za izradu Strategije prostornog razvoja Republike Hrvatske: Demografski scenariji i migracije, Zagreb, str.66

⁴³ Dobno spolna struktura je grafički prikaz kombinirane analize dobne i spolne strukture po petogodišnjim dobno spolnim skupinama i važan je pokazatelj vitalnosti i dinamike. Kako je najčešće piramidalnog oblika naziva se dobno spolna piramida. Na osnovi te analize može se vidjeti prošlo, sadašnje i buduće kretanje stanovništva.

⁴⁴ Konstriktivni tip dobne piramide/staro stanovništvo – kod kojeg je udio mladih najmanji, dobne skupine zrelog su veće, a starog ima najviše.

apsolutno za 19815 (-28,3%) tj njihov će udio pasti sa 64% (2011.) na 57,6% (2030.). Starija dobna skupina (65 i više godina) bit će veća za 1965 (8,2%) odnosno udio će se povećati sa 21,8% (2011.) na 29,6 % (2030.) dakle više od duplo će biti brojnije starije stanovništvo od mlađeg što nam govori i indeks starosti od 232,7 (146,1 2011.). Najbrži i najveći porast očekuje se kod stanovništva u dobi iznad 80 godina gdje će sa 8,5% posto (5,3% 2011.) Šibensko-kninska županija imati najstariju staru populaciju u Hrvatskoj (6,2% Hrvatska 2030.).

Slika 6. Usporedba dobno spolne strukture stanovništva Šibensko-kninske županije, Popis 2011. i projekcija 2030. godina

Izvor: Popis 2011 i projekcija 2030 iz rada Čipin, I. i sur. (2014.), Demografski scenariji i migracije

5.4. Stupanj ostarjelosti (2011.)

Stupanj ostarjelosti je poseban model vrednovanja dobno sastava, a služi za određivanje stupnja ostarjelosti neke populacije, a posebno za usporedbu više prostornih jedinica. Umjesto tipizacije temeljene na pukoj kombinaciji "mladih" i starih" boduje se posebno svaki parametar na način da udio mladih (0-19) boduje u rasponu od 0,0 do 30,0 bodova (veći udio mladih boduje se većim brojem bodova), dok se udio starih (60 i više godina) boduje u rasponu od 0,0 do 70,0 (veći udio starih donosi manji broj bodova, obratno od bodovanja udjela mladih (Nejašmić; 2005;191 prema Spevec, 2009). Zbrajanjem tih vrijednosti dobiva se bodovni pokazatelj ostarjelosti stanovništva. Populacija s većim brojem bodova ima manji stupanj ostarjelosti.

Tipizacija ima sedam tipova (stupnjeva) ostarjelosti i svaki tip ima odgovarajuće opisno obilježje, što je vidljivo u tablici 15.

Tablica 15. Tipizacija ostarjelosti temeljene na bodovnoj vrijednosti udjela mladih i starih

Udio (%) mladih	Bodovi	Udio (%) starih	Bodovi	Bodovni pokazatelj ostarjelosti	Tip	Obilježje
0,0 – 5,0	0,0 – 5,0	0,0 – 10,0	70,0 – 60,5	90,5 – 100,0	1	na pragu starenja
5,5 – 10,0	5,5 – 10,0	10,5 – 20,0	60,0 – 50,5	84,5 – 90,0	2	starenje
10,5 – 15,0	10,5 – 15,0	20,5 – 30,0	50,0 – 40,5	73,0 – 84,0	3	starost
15,5 – 20,0	15,5 – 20,0	30,5 – 40,0	40,0 – 30,5	65,5 – 72,5	4	duboka starost
20,5 – 25,0	20,5 – 25,0	40,5 – 50,0	30,0 – 20,5	50,5 – 65,0	5	vrlo duboka starost
25,5 – 30 i više	25,5 – 30 i više	50,5 – 60,0	20,0 – 10,5	30,5 – 50,0	6	izrazita duboka starost
		60,5 – 70,0 i više	10,0 – 0,0	0,0 – 30,0	7	krajnja duboka starost

Izvor: Izračunato prema podacima Popisa 2001 www.dzs.hr, a prema radu Nejašmić, I., Toskić, A., (2005.), Starenje stanovništva u Hrvatskoj – sadašnje stanje i perspektive, str. 95.

Dok je ukupna populacija Hrvatske bodovana sa 67,0 bodova, što odgovara 4. tipu ostarjelosti: "duboka starost" (gdje se nalaze još 15 županija), Šibensko-kninska županija sa 61. bodom pripada 5. tipu ostarjelosti odnosno imala obilježje "vrlo duboka starost". Da je situacija nepovoljnija upućuje i usporedba sa stupnjem ostarjelosti stanovništva u 2001. godini gdje su 2 županije (Ličko senjska i Karlovačka) imale 5. stupanj: "vrlo duboka starost", dok su 11 županija imale 3. stupanj ostarjelosti: "starost" (što je potpuno izostalo u 2011. godini). Sve ostale pa i Šibensko-kninska imale su viši 4. stupanj ostarjelosti koje ima obilježje "duboka starost".

Kad se pogleda na razinu manjih jedinica lokalne samouprave (tablica 16) prostorne značajke demografskog starenja dolaze do punog izražaja, tako najmanje ostarjelu populaciju ima grad Knin koji pripada 3. stupnju ostarjelosti o čemu svjedoči najveći udio mladih od 0-19 godina (25,1%), ali i najmanji udio starih (20,7%) onda općina Bilice koja jedina ima 4. stupanj ostarjelosti, tj. obilježje "duboka starost" dok dvanaest gradova/općina ima 5. stupanj ostarjelosti odnosno obilježje "vrlo duboke starosti", pet općina pripada 6. stupnju ostarjelosti odnosno imaju obilježje "izrazita duboka starost", dok dvije općine Cijvlane (8,0) i Ervenik (21,5) imaju najnepovoljnije stanje prema bodovnoj vrijednosti "krajnje duboku starost".

Tablica 16. Tipizacija stupnja ostarjelosti stanovništva gradova/općina
Šibensko-kninske županije Popis 2011.

Ime grada /općine	Udjel (%)		Bodovi	Stupanj ostarjelosti u 2011	
	Mladih (0-19)	Starih (60+)		Tip	Obilježje
R Hrvatska	20,9	24,1	67,0	4	duboka starost
Šibensko-kninska žup.	19,8	29,0	61,0	5	vrlo duboka starost
Drniš	20,6	31,0	59,5	5	vrlo duboka starost
Knin	25,1	20,7	74,5	3	starost
Skradin	16,9	34,0	53,0	5	vrlo duboka starost
Šibenik	19,6	26,6	63,0	5	vrlo duboka starost
Vodice	20,6	28,1	62,5	5	vrlo duboka starost
Bilice	21,5	23,6	68,0	4	duboka starost
Biskupija	10,7	49,8	31,0	6	izrazito duboka starost
Civljane	6,3	68,2	8,0	7	krajnje duboka starost
Ervenik	7,1	55,7	21,5	7	krajnje duboka starost
Kijevo	13,4	43,9	39,5	6	izrazito duboka starost
Kistanje	19,9	38,5	51,5	5	vrlo duboka starost
Murter	20,0	32,0	58,0	5	vrlo duboka starost
Pirovac	17,9	30,2	57,5	5	vrlo duboka starost
Primošten	17,4	32,2	55,5	5	vrlo duboka starost
Promina	17,3	45,5	41,5	6	izrazito duboka starost
Rogoznica	15,6	37,4	48,5	6	izrazito duboka starost
Ružić	18,7	35,6	53,0	5	vrlo duboka starost
Tisno	18,3	31,2	57,0	5	vrlo duboka starost
Tribunj	18,6	32,6	56,0	5	vrlo duboka starost
Unešić	14,5	46,3	38,5	6	izrazito duboka starost

Izvor: Izračunato prema podacima Popisa stanovništva 2011 (www.dzs.hr)

U tim općinama s višegodišnjim negativnim demografskim kretanjima ukupni ljudski potencijal bitno je smanjen što će uzrokovati daljnju prirodnu depopulaciju i stvoriti prepreke za buduće održivo funkcioniranje.

6. Zaključak

Razvoj stanovništva Šibensko-kninske županije u posljednja četiri desetljeća obilježila je depopulacija i starenje kao posljedica sve duljeg života, smanjenog nataliteta, ruralnog egzodusa, dugotrajnog iseljavanja, te izravnim i neizravnim utjecajima rata.

Tijekom posljednjih četiri desetljeća broj mladih je sa 25,2% (1971.) smanjen na 14,1% (2011.), dok je broj starog stanovništva porastao sa 10,0% na 21,8%. U čitavom promatranom razdoblju od 1971.-2011. broj stanovnika starijih od 60 godina i više u ukupnom stanovništvu Šibensko-kninske županije povećao se za 30%. Prosječna starost županije iznosi 44,1 godine.

Indeks starosti koji je evidentan pokazatelj poodmaklog procesa starenja je već 1971. godine prešao kritičnu vrijednost (40) i imao vrijednost 47,2 da bi do 2011. porastao na vrijednost 146,1. Koeficijent ukupne dobne ovisnosti sa 54,4 (1971.) porastao je na vrijednost 56,1 (2011.) i u njemu je staro stanovništvo prešlo 60-postotni udio (34,1).

Prema stupnju ostarjelosti stanovništvo Šibensko-kninske županije ima obilježje vrlo duboke demografske starosti, dok šest jedinica lokalne samouprave ima obilježje izrazito duboke starosti, a dvije općine Cijvljane i Ervenik krajnje duboku starost tj. najnepovoljniju bodovnu vrijednost. Projekcije za 2030. godinu govore o dodatnom smanjenju stanovništva za -18% te daljnje pogoršanje dobnog sastava stanovništva (indeks starosti 232,7), s najstarijom starom populacijom (8,5% 80 i više godina) u Hrvatskoj, što će za posljedicu imati demografsko pražnjenje ruralnih naselja. Dakle, temeljna odrednica budućega populacijskog razvoja bit će demografsko izumiranje.

LITERATURA

1. Akrap, A. (1994.), Demografsko stanje i procesi u Hrvatskoj s osvrtom na privremeno okupirani prostor, Zagreb, Ekonomski fakultet
2. Akrap, A. (1999.), Vitalna statistika i različitost depopulacijskih procesa u Hrvatskoj i županijama, Zagreb, Ekonomski fakultet
3. Čipin, I. i sur.(2014.), Stručna podloga za izradu Strategije prostornog razvoja Republike Hrvatske: Demografski scenariji i migracije, Zagreb, Ekonomski fakultet
4. Glamuzina, M., Glamuzina, N.,(1996.), Promjene u biološkoj i ekonomskoj strukturi stanovništva Južne Hrvatske (Dalmacije) od 1948 do 1991. godine, Zadar, Filozofski fakultet
5. Klempić Bogadi, S., Podgorelec, S. (2009.), Sociodemografske značajke i procesi u hrvatskim obalnim gradovima, Zagreb, Institut za migracije i narodnosti
6. Lajić, I., Podgorelec, S. (1998.), Noviji demografski razvitak naselja Murter, Zagreb, Institut za migracije i narodnosti
7. Magdić, L., Akrap A. (2005.), Demografski trendovi u Hrvatskoj i uloga reprodukcijskog zdravlja u planiranju obitelji, Zagreb, Medix, god. XI, br. 38.
8. Marinov, N. (2013.), Demogeografski aspekti litoralizacije u šibenskom kraju, doktorska disertacija, Sveučilište u Zadru, Zadar
9. Mišetić, R. (2010.), Srednja Dalmacija: prostor diferenciranog demografskog razvitka (1961.-2001.), Zagreb, Institut za migracije i narodnosti
10. Nejašmić I., Toskić, A., (2013.) Starenje stanovništva u Hrvatskoj-sadašnje stanje i perspektive, Zagreb, Hrvatski geografski glasnik 75/1, 89-110
11. Podgorelec, S., Klempić S., (2007.), Starenje i neformalna skrb o starim osobama u Hrvatskoj, Zagreb, Institut za migracije i narodnosti
12. Puljiz, V. (2002.), Pokazatelji o prirodnom kretanju stanovništva, strukturi kućanstva i obitelji u Hrvatskoj Zagreb, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu
13. Spevec, D. (2009.), Starenje stanovništva Varaždinske županije od 1961. do 2001. Zagreb, Migracijske i etničke teme 25 1-2, 125-152

14. Wertheimer-Baletić, A., (2004.), Depopulacija i starenje stanovništva-temeljni demografski procesi u Hrvatskoj, Zagreb, HAZU
15. Wertheimer-Baletić, A., (2003.), Dugoročni demografski procesi u Hrvatskoj u svjetlu popisa stanovništva 2001 godine, Zagreb, Zbornik Ekonomskog fakulteta, god I, br.1
16. Wertheimer-Baletić, A., (1999.), Stanovništvo i razvoj, Zagreb, Mate
17. Živić, D., (2002.) Demografski okvir i razvoj obiteljske strukture stanovništva Hrvatske 1971. – 2001., Zagreb, Institut društvenih znanosti Ivo Pilar
18. Živić, D., (2003.), Demografske odrednice i posljedice starenja stanovništva Hrvatske, Zagreb, Institut Ivo Pilar
19. Izvješće HZZJZ Prirodno kretanje u Hrvatskoj u 2013. godini
20. Statističko izvješće Žene i muškarci u Hrvatskoj 2014, ISSN 1848-4603

Internetski članci

1. <http://sibensko-kninska-zupanija.hr/stranica/opi-podaci/70>
2. <http://www.glas-slavonije.hr/273857/11/Drazen-Zivic-Bez-brzih-promjena-nema-nam-povratka-s-puta-u-katastrofu>
3. http://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2014/07-01-04_01_2014.htm
4. <http://zeljko-heimer-fame.from.hr/hrvat/hr-si1.html>

Summary

DEMOGRAPHIC AGEING IN THE ŠIBENIK-KNIN COUNTY

This paper discusses the demographic dynamics in the area of Šibenik-Knin County with special reference on demographic aging. On the basis of the last census in 2011 analysed several demographic indicators: age-sexual structure, the average age, aging index, coefficient of age dependency ratios and the coefficient of femininity and level of ageing of the County. The data are analyzed at the level of cities and municipalities of Šibenik-Knin County in the period 1971. -2011. and is considering a projection of demographic change by 2030. The population of Šibenik-Knin County has the feature of very deep demographic of age as a result of the combined impact of falling birth rate / fertility, long-term emigration and direct and indirect impact of the war. According to demographic projections, Šibenik-Knin County, shows a trend of further decreasing the number of inhabitants and the further aging of the population. At the same time, according to estimates it is expected further demographic emptying of rural settlements.

Keywords: *The population of the Sibensko-kninska county, demographicaging, depopulation, aging, average age.*